

ing licht be-

dag iets aan-
door besten-
hier geschild

niet alleen
ijn openbaar
a zou leeren

een zeer ge-
nwaarrachtige
sten aandoen.

sten nalaten,
er een kerk
e zich onder
dat van be-

re bereiken,
verleisteren.

erbergen, zou
en het best
doorlopend

kerken niet

nt een nega-

eds als een
klaarde over-
reekt.

n in de pro-

uw mogelijk.
ns kan wor-
og niet wor-

ekomen, dat
kinderdoop
in onze ker-
end gevoelen

anders voor.
n kinderdoop
n. Hij moet
ij moet de
kracht van

dat het den-
t, zoodra hij
men krijgen;
niet alleen de
of meer met
aradijs-historie
anstands veel
te bijbellezing

levensboom,
oren (Gen. 2
an tekstiti-
n den mensch
nken, inplaats
in één adem
unt betrekken
leren aard is;
ert, ook deze
tsregisters in
eiden lezing

de kwam, lag
fronderzoeker
r geschreven;
is. Maar in
nag aanstands
heeft er ge-

rkeraden, die
ten beslissen,
gde, onhoud-
ar Groningen
verhuisd zijn,
geslacht der
n-indienende
lan de ouders-
otterdamse
de doorsnee-
sch costume

zijn, als men

n raad ermee
j dezen doe,
ft verklaard,
ssen, hoe ze
aan denk, en
herhaaldelijk
ding van de
dat men te
toegekomen
dr G. daar-
nch wel vast,
een geschie-
verklaart in
aan alle ge-

Zwijgen hierover zou leiden tot ontwrichting van ons kerkelijk leven.

In een predikant kan geenerlei afwijking van de Belijdenis gedragen.

Ook met een zich ambtelijk er aan houden, kan geen genoegen worden genomen.

Con amore, van ganscher harte, moet hij de gansche belijdenis, ook betreffende de „bijzonderheden“ van Gen. 2 en 3, de gemeente kunnen prediken.

Een modus vivendi, een kompromis valt er in deze niet te treffen.

Wij hopen dan ook, dat geen predikanten, die voor zichzelf het gevoelen van Dr G. zijn toegedaan, het op een akkoordje met hun geweten zullen werpen.

Wat vroeger in ons vaderland wel voorkwam, dat men er tweeërlei theologie, tweeërlei geloof op nabield, een voor de studeerkamer en een voor den kansel, zou niets minder dan het bederf van onze kerken beteekenen.

In een minimum van tijd is ons heerlijk Calvinisme dan hopeloos verwaterd.

En nu redeneere men niet: wij zullen deze vrijheid reserveeren alleen voor de afwijking van Dr Geelkerken.

Daartoe mist men het recht. Daardoor zou men onrecht begaan tegenover anderen, die op andere punten bezwaar hebben.

Het geval-Geelkerken zou een precedent schoppen. Neen, er moet ten sterkste op aangedrongen, dat een predikant, die een of ander leerstuk onzer Belijdenis ontkent of dubieus stelt, dat aan de bevoegde vergaderingen kenbaar maakt en zich aan haar uitspraak onderwerpt.

Boven alles moet hij eerlijk zijn.

Hij heeft te zorgen voor een goede en vrije conscientie.

En onze kerken moeten zorgen, dat er op die wijze geen wolven in de schaapskooi van Christus zouden binnengluipen.

Men versta ons wel.

Wij bedoelen daarmee niet, dat onze predikanten den eersten bij hen opkomenden twijfel reeds moeten openbaren.

De duivel valt niet in de laatste plaats de predikers van het evangelie met zijn: is het ook? aan?

Maar zulk een predikant heeft te worstelen om tot zekerheid te komen.

Heeft zich echter de twijfel bij hem gezet, dan mag hij dien niet langer verzwijgen.

schiedbeschrijving eigen is, en dat ze een *geslachtsregister* verklaart naar de wetten, die het oostersch leven volgt, bij het katalogiseeren van *chronologische* gegevens. Het is den laatsten tijd b.v. herhaaldelijk (ook in de kerkbodepers!) uitgesproken, dat een oosterling onder een geslachtsregister wat anders verstaat en iets anders ermee bedoelt, dan wanneer westerlingen het geven; en dat dit met name geldt van het *bijbelsch* geslachtsregister; immers: het wil geen genealogische tabel zijn, en geen chronologisch-punctuele kroniek, maar het wil *lijnen* doen zien, lijnen van *ontwikkeling* in Gods raad en gangen van goddelijke *evenredigheid* in den loop der historie. Wie nu een geslachtsregister leest, en *daarmee niet rekent*, maar zegt tot kerkeraden en classes en kerkbodelezers: lees dat geslachtsregister nu *net precies zóó* als een bepaald verhaal over een bepaalde gebeurtenis gelezen wordt, die is heel erg mechanisch; die verlaat het standpunt der organische inspiratie. Laat me het eens *zóó* mogen zeggen: INDIEN Assen zich zou vergist hebben ten aanzien van de bijzonderheden in Genesis 2 en 3, maar voorts ervan doordrongen is, dat een geslachtsregister een *aparte* manier van zeggen en van tellen en van rangschikking der namen en feiten heeft, anders dan een historisch bericht van gewonen vorm, ... en INDIEN de Utrechtsche bezwaarden in hun opvatting van Genesis 2 en 3 gelijk hadden, maar tot hun afbuiging van de traditioneele opvatting van Genesis 2 en 3 gekomen waren op grond van moeilijkheden in de geslachtsregisters, of *zelfs* maar in *analogie daarmee*, ... dan zou in de METHODE van exegese in het trekken van de GROOTE lijnen, Assen „organisch vrij“ wezen, en de Utrechtsche vergadering op het hellend vlak staan van „mechanische binding“. Iemand, die op een *zuiver standpunt* staat maar zich zelf bij ongeluk eens ontrouw wordt, staat er beter voor, dan een ander, die bij ongeluk een waarheid grijpt, maar wiens *standpunt* niet deugt. En werkelijk, als ik die Utrechtsche verklaring, met die *naast-elkaar-stelling* van Genesis 2—3 en Genesis elf moest onderteekenen, dan zou ik me schamen om mijn mechanische gebondenheid. Want *elk Schriftstuk moet naar eigen aard behandeld worden*; dat is een grondstelling van de organische inspiratieler. Ik kan 't niet helpen, dat ik de Utrechtsche verklaring *weer* een zonde acht tegen wat wij tot nu toe *gewonnen* hebben *juist* door het inzicht in de *organische* inspiratie; ze is door haar co-ordinatie van een historisch bericht en een geslachtsregister niet-wetenschappelijk, en in principe een achteruitgang naar een overwonnen standpunt, dat achter Assen ligt. Achter Assen. Achter en onder Assen. In beginsel lijdt ze aan dezelfde gedachtenfout, als gemaakt is door „Het Zoeklicht“ en door enkele Amsterdamsche meeting-redenaars, toen ze boomen van Genesis één (historie) en van Openb. 22 (apokalyps, visioen) *zóó* maar over een kam schoren.

Want Assen, stel dat het zijn tooneel verlegt naar

Dan moet hij de konsekwentie van zijn gevoelen aandurven.

Dan moet hij de eerste zijn om het te erkennen: ik hoor niet langer in uw kerken thuis.

HEPT.

Corrigendum. In ons stuk „Paschen“ stond: Geen enkele valsche verf loopt er door het hemelsch marmer van de opstandingszuil. „Verf“ moet zijn: „Nerf“.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Het bevolkingsvraagstuk.

(Slot.)

Wij hebben in het vorige artikel doen zien, dat de beschouwingen van den heer Bierens de Haan over het bevolkingsvraagstuk ten nauwste samenhangen met de beginselen waarvan hij uitgaat.

Wie boven de worstelling en strijd van het maatschappelijke leven niet kent een God in den hemel, die alles leidt, komt er *zoo* ligt toe om te spreken van een noodlot. Wie meent, dat het individu alleen ten koste van de massa kan leven, moet wel vijandig staan tegen de vermeerdering der bevolking.

Doch *zoo* treft het ook hoe eenzijdig, hoe vlak en materialistisch deze studie is.

De hier gemaakte tegenstelling is valsche.

Het is juist in allerlei organisch en organisatorisch verband, waarin de mensch in de samenleving optreedt, dat hij rijker zijn gaven en krachten kan ontplooien.

Ook de economische worsteling der steeds grooter wordende bevolking om zich het noodige te verschaffen, roept bij de individuen eigenschappen wakker en doet talenten te voorschijn treden, die in andere omstandigheden achterwege zouden blijven.

Insteeds van te zeggen, dat de massa bestaat ten koste van het individu, moeten wij erkennen, dat vele gaven van hart en verstand, van wil en geestkracht, van kennen en kunnen juist te voorschijn zijn gekomen, en alleen te voorschijn konden komen tijdens een ontwikkelingsgang, die deze schrijver als een fatum beschouwt.

Meer nog, de grootste cultuurschatten der menscheid danken we niet aan de enkelingen, die op een bijna onbewoond eiland verkeerden, maar aan de kunstenaars, die levend te midden der „masa“ aan haar hum motief en inspiratie ontleenden.

De hoogste openbaring van het individueele is

Groningen, om nog eens over dit alles te praten, zal zijn opvatting van de *bijzonderheden* uit de paradijs-geschiedenis wel degelijk kunnen behouden, en toch zeggen: over de *bijzonderheden* van de geslachtsregisters praten wij heel graag nog eens, maar dan *langs den weg der organische vrijheid*; wetende, dat we hier voor een *ander systeem van beschrijving* staan dan in het paradijsverhaal.

Want nog eens: in Genesis 2—3 is een verhaal van het *begin*, den aanvang, *aller geschiedenis*, en in Genesis elf een tendentieuze samenvatting van een *periode* der heilige geschiedenis. Wie die twee op dezelfde manier verklaren wil, of een ander verbieden wil, ze op onderscheiden manier te benaderen, die vergeet, dat er verschil is tusschen een plattegrond van Nederland of Europa en een wereldglobe; tusschen de beschrijving van een bepaald gebeuren en de aanwijzing van een zekere tendenz, een rythme, een lijn-matigheid (vraag excuus) in een periode van geschiedenis; tusschen punt en lijn, tusschen bron en rivier, tusschen zien in de breedte en zien in vogelvlucht.

Want in Genesis 2—3 is een zintuigelijk-waarneembaar gebeuren, dat, gelijk alle andere (messiaansche profetie) zich tot hooger plan ziet opheffen door den Geest der profetie, al is daarbij de band aan het historisch feit niet los te laten; en de geslachtsregisters laten zien, hoe in groote trekken, en met groote sprongen, de *inzet* van Genesis 2—3 wordt *voortgezet*. Juist het inzicht in de *organische* inspiratie leert ons begrijpen, dat de beschrijving van de *voort-zetting* (geslachtsregister) anders moet zijn, dan die van den *inzet der historie* (paradijs).

* * *

Daar is trouwens reeds eerder onder ons gesproken over deze dingen. Prof. v. Gelderen heeft op den Universiteitsdag te Dordrecht gesproken over de bijbelsche chronologie, in verband met „een belangrijke ontdekking in Sinai“. Daarbij kwam ook ter sprake de periode van Genesis elf. Hij heeft daarbij niet verzwegen, dat naar zijn oordeel „in Genesis 11: 10—26 vele geslachten zijn overgesprongen“, waarbij dan verwezen werd naar Mattheus 1: 8, waar drie koningen van Juda zijn overgeslagen. Ik zelf heb nog onlangs in „Perschoon“ overgenomen wat dr C. Bouma schreef over de geslachtsregisters bij Mattheus, en verwezen naar den commentaar (op Matth.) van prof. Grosheide, die eveneens deed zien, dat de geslachtsregisters naar eigen *BEDOELING* tendentieuze zijn, regelmaat willen doen zien uit het oogpunt van Gods raad, en niet *WILLEN* beschouwd worden als nauwkeurige genealogische tabellen, zooals de hoogereburgerscholieren van buiten mogen leeren. Zoodra men in Utrecht aantoonen kan, dat de schrijver van Genesis 2—3 *BEDOELT* te worden gelezen, zooals *zij* willen, kan er weer gepraat worden. Tot nu toe is dat niet gebeurd; allen kregen we deze niet-wetenschappelijke, en niet-„organische“ op-

altoos gevonden te midden der groeiende massa, zooals ook de zich sterk vermeerderende volken de dragers zijn onzer beste cultuurgooderen.

Omgekeerd ging een daling van het geboortecijfer nog steeds gepaard met allerlei verschijnselen van individueele en nationale degeneratie.

Wie een onderwerp als het onderhavige gaat behandelen mag niet uitsluitend de deductieve methode gebruiken en zijn heele betoog rijgen aan den dunnen draad, die ontleend is aan de willekeurige vooropgezette thesise, maar heeft den plicht om de sociale verschijnselen die vermeerdering en vermindering der bevolking vergezellen, in zijn onderzoek te betrekken. Had de heer Bierens de Haan dit niet vergeeten, dan zou hij ten dezen niet van een fatum hebben gesproken.

Ook zuiver economisch gezien spreekt deze brochure met te groote stelligheid en daardoor zeer eenzijdig. Van de productiemogelijkheden der toekomst kunnen wij zeer weinig zeggen.

Als wij er van spreken dan doen wij dit op grond van de veronderstelling, dat alles gelijk blijft, dus wij nemen het heden tot maatstaf.

Toch is het een verkeerde maatstaf, want het is onredelijk aan te nemen, dat wij thans ineens het einde van den vooruitgang der laatste jaren zouden bereikt hebben. Op grond der historie mogen wij in onze toekomstverwachtingen een plaats inruimen aan nieuwe ontdekkingen en uitvindingen, aan andere vervoermogelijkheden en productiemethoden.

Maar nu afgezien van dit alles wat kan gevonden worden maar niet gevonden is, wat weten we dan van de rijkdommen, die thans reeds binnen ons bereik liggen?

De Vereenigde Staten beslaan 5.7 pCt. van de oppervlakte land van onze aarde en hun bevolking is 6.2 pCt. van de totale bevolking der wereld.

De ruwe-ijzerproductie is er 60 pCt. van de totale productie. Verder wordt er geproduceerd 53 pCt. van alle koper, 43 pCt. van alle steenkool, 72 pCt. van alle petroleum, 53 pCt. van alle katoen, 46 pCt. van alle hout.

Toch zijn de voorraden van den bodem nog nauwelijks aangetast. Men schat dat er tot dusver slechts $\frac{1}{2}$ à 1 pCt. van de 3500 milliard ton steenkool gedolven is.

De ijzererts-reserve bedraagt 3 milliard ton, terwijl de waarschijnlijk nog verder aanwezige reserves op meer dan 70 milliard ton worden geschat, hetgeen genoeg zou zijn voor een consumptie gedurende 20 eeuwen, gerekend naar het tegenwoordige gebruik. Deze cijfers die we ontleenden aan

één-lijn-stelling van Genesis 2—3 met Gen. elf. Eerst zei dr Geelkerken: *ik heb geen exegese*. Nu laten de Utrechtsche broeders ons vragen: *hebt gij al een exegetische methode?* Tenminste (want ik zou niet graag hun *studeerkamerwerk* wantrouwen) op Uw vergadering?

Wat prof. v. Gelderen te Dordrecht zeide, is niet buiten het volk gebleven. De (achteraf synodaal gebleken) redactie van Geref. Theol. Tijdschr. gaf zijn referaat een plaats; wijlen dr de Moor bracht diens opvattingen nog nader ter sprake. ... in Utrecht; men denke aan de „Utr. Kerkb.“; ikzelf nam het weer over in „De Bazuin“ (2 Juni 1923); zoodat men niet behoeft te beweren (zooals prof. Buytendijk), dat de leiders als prof. v. Gelderen en dr de Moor *bang* zijn voor het volk; maar hoogstens zoo kunnen vreezen, dat degenen, die prof. Buytendijk zoo graag aan het woord laten, *achter wat we hebben, terug gaan*, om vragen aanhangig te maken, waarop we reeds een begin van antwoord hebben. Want in „Geref. Theol. Tijdschr.“ (Sept. 1913) heeft prof. v. Gelderen reeds meegedeeld, hoe hij zijn opvatting wil rijmen met de Bijbelsche gegevens. En nu wordt er weer naar gevraagd? Reactie?

Ik vind het erg best, dat men kerkeraden vragen voorlegt. Maar dan lieft met duidelijke probleemstelling. De beste vragen verhelderen het denken, zelfs van wie ze stelt en ook van wie ze ter overweging krijgt. Maar deze vragen werken m.i. de verwarring in de hand.

Men zal zeggen: de wetenschap bracht ons aan het denken over Gen. elf. Waarom mag ze dat niet doen over Genesis 2—3? Ik antwoord: het maakt verschil, of de wetenschap *aanleiding* is voor diepgaand Schrift-onderzoek, dan wel daar over *heerschen* gaat. Loslating van traditioneele getallen kan bij Genesis elf geschieden met een beroep op het *karakter van de geslachtsregisters zelf*; terwijl inzake het paradijsverhaal een opvatting werd losgelaten, althans dispuutabel gesteld, die door de Schrift zelf volkomen gebillijkt werd en door het verband geëischt.

Volgende week enkele slot-opmerkingen over de zaak. Ik ga er wat breed op in, omdat er geroepen is: zeg dan maar eens wat tegen, als 't u bleift.

Hetgeen in alle bescheidenheid hier geprobeerd wordt.

Dezer dagen las ik: de kerkbodes hebben een goeden tijd. Ik zou zeggen: ja, want ze maakten een goede beurt, door het volk voor te leggen een antwoord op vragen, die later te Utrecht zouden gesteld worden, alsof ze nog nooit bij de kerkbodemenschen opgekomen en in beginsel beantwoord waren.

Ze maken soms een goede beurt, — inderdaad. Men kan ze makkelijker uitlachen dan lezen en DAN critiseeren.

K. S.